

Г.М. ГУМЕНЮК,
кандидат педагогічних наук, доцент
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

САКРАЛЬНІ ПАМ'ЯТКИ ОПІЛЛЯ У РОЗВИТКУ НОСТАЛЬГІЧНОГО ТУРИЗМУ

Світова туристична індустрія актуалізує проблему розвитку національного ринку туристичних послуг. Маючи значний потенціал для туристичного бізнесу, Україна реалізує його лише частково. Якщо сільський, зелений, гірськолижний, пішохідний види туризму вже мають певні соціально-економічні пріоритети в туристичній індустрії країни, то ностальгичний туризм сьогодні ще не посів належного йому місця. *Ностальгичний туризм* – це тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання без провадження оплачуваної діяльності в місці перебування, головною мотивацією якого є ностальгія, тобто туга за батьківщиною.

Вивчення історичної спадщини Опілля засвідчує, що значна частина місцевих жителів в силу різних життєвих обставин переїхали в інші області України чи виїхали на постійне місце проживання за кордон. Отож, у більшості з них рано чи пізно виникає бажання відвідати рідні місця, пізнати щось нове з їх історії та культури. Тому територію Опілля вважаємо надзвичайно перспективною для розвитку ностальгичного туризму, основними клієнтами таких послуг може бути українська діаспора.

Серед передумов розвитку ностальгичного туризму в Опільському регіоні варто виокремити *зручне геополітичне і транспортне сполучення*, оскільки тут проходять важливі шляхи державного і міжнародного значення; порівняно з іншими територіями України *відносно сприятлива екологічна ситуація; низький рівень індустріалізації краю*, що позитивно сприятиме саме для розвитку туристичної індустрії; *наявність неповторних пам'яток сакрального мистецтва* та ін.

Мета статті – обґрунтувати значення та можливості практичного використання сакральних пам'яток Опілля в розвитку ностальгичного туризму.

Сакральне мистецтво завжди впливало дивовижною енергією на духовну сферу людини. Водночас воно містить невичерпний потенціал для розвитку ностальгичного туризму в аспекті вивчення історії та культури краю. Сакральні пам'ятки є одними з найпоширеніших культурно-історичних рекреаційних атракцій Опілля, адже вони зустрічаються у переважній більшості населених пунктів. Основою сакральних пам'яток є архітектурні споруди (церкви, костели, синагоги), що вказує на їхню підпорядкованість архітектурним пам'яткам. Не менш важливе значення належить пам'яткам церковного (культового) походження: ікони, царські врата, виносні хрести, іконостаси, скульптура, фрагменти різьби, підсвічники, зразки міднолитої пластики (іконки, складні, наперсні та на престольні хрести), зразки ковальського ремесла, церковне шитво,

художні тканини, церковний одяг, плащаниці тощо [3, с. 12]. Їх вивчення є предметом і релігійного туризму. Тому вдамося до аналізу деяких найцікавіших сакральних пам'яток Опілля з метою моделювання туристично-екскурсійних маршрутів етнографічного (ностальгічного) спрямування.

Найбільше зацікавлення в туристів з-поміж сакральних пам'яток Опілля викликають саме монастирі, які «притягують» своєю таємничістю. Так, *монастир Домініканок* (1653–XVIII ст.), що у Белзі, складається з костелу, до якого з півдня і заходу примикають прямокутні корпуси. Замикають велике монастирське подвір'я південно-західний і західний прямокутні корпуси. В'їзд на територію розміщений із західного боку. Під час Другої світової війни будівлі монастиря були зруйновані, а потім частково відновлені. Костел св. Миколая (1653) побудований з червоної цегли, виконаний у стилі бароко. У 1861 р. проведено реконструкцію і реставрацію споруди. Келії прибудовані до костелу з південного і західного боку. Всі корпуси цегляні, прямокутні в плані, двоповерхові, накриті скатними дахами. Разом з костелом утворюють замкнутий внутрішній дворик. Фасади позбавлені архітектурного декору, прорізані прямокутними віконними отворами, завершені профільними карнизами. Внутрішнє планування коридорне з однібічним розташуванням приміщень. Ансамбль належить до характерних творів архітектури бароко XVII–XVIII ст. [1, с. 11].

Крехівський Василіанський монастир св. Миколая складається з церкви св. Миколи, трьох корпусів келій, оборонних мурів з вежами і воротами. На території монастиря були дерев'яні церкви: Преображення Господнього, св. Миколая, св. Трійці та каплиця Покрови Пресвятої Богородиці. Крехівський, тоді Святопреображенський, монастир відтворив у гравюрі 1699 р. ігумен Д. Сінкевич. Ця обитель пов'язана з відомими історичними особистостями, які її відвідували і працювали в її бібліотеках. Усі мистецькі цінності знищені після 1946 р., зберегти вдалося лише чудотворні ікони Богоматері Верхратської та св. Миколи, які до 1991 р. перебували у львівських церквах св. Параскеви та Успення Пресвятої Богородиці. Нині монастир є власністю ордену Василіян, його використовують за призначенням. Тут відкрито Малу греко-католицьку семінарію [4, с. 101].

Бернардинський монастир і келії XVIII ст. та *костел св. Духа* (поч. XVIII ст. – 1760 р.) у Червонограді заснований 1692 р. Перші його будови були дерев'яними. Кам'яний костел зведений на початку XVIII ст. Пожежа 1749 р. знищила частину нових і старих споруд костелу. Відновлення монастирського комплексу повністю завершилося до 1760 р. У 1767 р. збудовано кам'яну огорожу. У 1751 р. художник Д. Бальцані виконав декілька картин, а в 1756–1758 рр. львівський художник С. Строїнський розписав фресками стіни і зведення костелу. На жаль, пожежа 1852 р. знову зруйнувала костел, що в стилі бароко, і монастир, проте через два роки їх повністю відбудували. План костелу – це рівнокінцевий хрест, західну гілку якого утворює тринальний об'єм. Головний фасад декорований пілястрами, встановленими на високих цоколях, увінчаний розвиненим карнизом і фронтоном криволінійних контурів. З півночі і сходу до костелу примикають двоповерхові монастирські келії коридорної системи з просторим прямокутним внутрішнім двором. Досить цікаво, що всі приміщення перекриті хрестовими зведеннями.

А от *Лаврський монастир св. Онуфрія* – це найдавніший монастир на території Західної України, який є діючим і сьогодні; довкола нього не випадково розрослося поселення, що отримало назву Лаврів. Кажуть, що Святого старця-відлюдника Онуфрія, який 63 роки провів у пустелі без спілкування з людьми у пошуках духовного самовдосконалення, свято шанували на Русі. Образ пречистого старця, якому навіть після смерті надихав давньоруських монахів на відлюдне духовне подвижництво в печерах і віддалених від людей печерних скитах. За даними істориків і археологів, Лаврська обитель і село при ній виникли наприкінці XIII ст. Засновником монастиря прийнято вважати князя Льва Даниловича. Відтоді монастир багато разів зазнавав спустошень і пограбувань, проте заново відроджувався й існував навіть у часи найбільших гонінь. І це певним чином засвідчує його значення як сакральної пам'ятки, важливого джерела для пізнання в сфері туристично-краєзнавчої роботи фахівців. Сьогодні Лаврівський монастир поступово відроджується як центр масового релігійного паломництва. Обитель збирає прочан на прощі й святкові відпусти, приурочені до релігійних святкувань св. Онуфрія, Благовіщення, Вознесіння, Різдва Івана Хрестителя, Чесного Хреста. Відтак, корисним було б використання цього об'єкта і в розвитку ностальгічного туризму краю. Адже чимало міжнародних туристів із задоволенням прийняли б таку пропозицію.

Заслуговує на особливу увагу туриста й *Велика Бродівська синагога*, про яку відомо із XVI ст. Адже спочатку вона була дерев'яною, однак юдейська громада міста дуже зросла, й потребувала нового, значно більшого і багатшого храму. Наріжний камінь під синагогу, яка в майбутньому отримала назву Велика Бродівська, було закладено у 1742 році. І вона дійсно – одна з найбільших в Україні. Крім того, споруда будувалась ще й для виконання фортифікаційних функцій, тому храм став справжньою цитаделлю. Знову ж таки, упродовж понад двохсотлітньої історії на Велику Бродівську синагогу валилося немало нещасть (війни, пожежі і т.п.), але найбільшим злом став радянський період, а потім і період української незалежності. Тому і стоїть ця прекрасна будівля у аварійному стані й поступово руйнується від дощів та вивітрювання [2].

Список використаних джерел:

1. Бучма, Д. Город Льва [Текст] / Д. Бучма // Вокруг света. – К. : Вища школа, 2005. – № 4. – С. 22-39.
2. Історико-культурні об'єкти Івано-Франківщини: перелік об'єктів туризму [Текст] / Природ.-заповід. території та об'єкти Івано-Франківщини. – Івано-Франківськ, 2000. – С. 164–166.
3. Павлов В. І. Рекреаційний комплекс: теорія, практика, перспективи [Текст] / В.І. Павлов, Л.М. Черчик. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 124 с.
4. Рунців, О. І. Особливості ринку туристичних послуг [Текст] / О. І. Рунців // Вісник наукових досліджень : науковий журнал. – № 10: Ч. 2. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Галицького інституту імені В'ячеслава Чорновола, 2007. – С. 243–245.